

Θασίωτη

διμηνιαίο περιοδικό της Θάσου

γη

ΤΙΜΗ: 7 €

Για να ξέρεις προς τα πού αρμενίζει το νησί σου...

Θασίων γη

διμηνιαίο περιοδικό της Θάσου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ: 1917-2017	3
ΔΗΜΟΤΙΚΑ	5
ΚΟΥΚΙΔΕΣ... ..	9
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Π. ΠΑΠΑΚΟΣΜΑΣ: Ο τουρισμός στην Καβάλα και την Θάσο.....	14
ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΔΗΣ: Το Μετόχιο της Ιεράς Μονής Κουτλουμουσίου στο Κάστρο (1774-1927)	18
ΤΟΝΙ ΚΟΖΕΛΙ: ΛΙΘΙΝΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ: Χαρακτηρισμός και προέλευση. Ο Αιώνιος λίθος	24
Σταυρό στον Σταύρο Νικολαΐδη! Αφιέρωμα στον αείμνηστο Πόντιο πολιτικό και ανθρωπιστή	33
ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΑΛΔΕΖΟΣ: ΛΕΙΨΑΝΑ ΚΑΙ ΛΑΤΡΕΙΑ Η άφιξη της Ισαποστόλου Ελένης αναμένεται	37
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ: Οδός Σπινόζα 18 (διήγημα)	42
ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ: Το πολύ... (ποίηση)	48
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ: Τυμβωρύχοι στο απυρόβλητο (ποίηση).....	49
π. ΓΕΩΡΓΙΟΣ Μ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ: Η Θάσος από καρτποστάλ του 1913 (ποίηση).....	50
ΡΟΔΟΥΛΑ ΔΑΓΚΑΛΑΚΗ: Το παγκάκι (διήγημα)	51
ΠΑΝΤΕΛΗ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ: Οι πειραταί και η Θάσος.....	52
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ: Η Κανάρειος πεύκη	66
ΣΩΤΗΡΗΣ ΓΕΡΑΚΟΥΔΗΣ: Τα Θασίτ'κα: Μουνάχα ντη γκντά	68

ΘΑΣΙΩΝ ΓΗ

διμηνιαίο περιοδικό της Θάσου

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ - ΕΚΔΟΤΗΣ
ΣΩΤΗΡΗΣ ΓΕΡΑΚΟΥΔΗΣ

ΕΔΡΑ: ΠΟΤΟΣ 64002 ΘΑΣΟΣ

ΤΗΛ. 25930 52987

ΚΙΝΗΤΟ 6977 946257

e-mail: thasiong&otenet.gr

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ ΠΟΛΙΤΑΚΗΣ

Κλείτου 10, Καβάλα, τηλ. 2510 838321

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ - ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΡ. ΛΟΓ/ΜΟΥ 26094547481

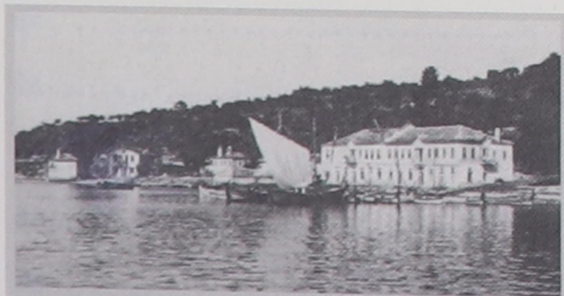
ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ: 40 €

ΔΗΜΟΣΙΟ - ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ: 100 €

ΕΥΡΩΠΗ-ΑΜΕΡΙΚΗ: 70 €

**Με ένα απλό τηλεφώνημα
στο 25930 52987 ή στο 6977 946257
μπορείτε να γίνετε συνδρομητής
στο διμηνιαίο περιοδικό της Θάσου
ΘΑΣΙΩΝ ΓΗ**

Το Καλογερίκo και η γύρω περιοχή
στο Λιμένα λίγο μετά το 1900.
(φωτ. Κων. Παπακοσμάς)

ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ

Κωδικός Θάσου 25930

ΔΗΜΟΣ ΘΑΣΟΥ 23918 & 23118

ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΙΑΤΡΕΙΑ

Λιμένα 22.222

Παναγίας 61.203

Θεολόγου 31.211

Ποτού 53.194

Λιμεναρίων 51.235

Καλλιράχης 91.211

Κτηνιατρείο Θάσου 22.113

ΙΚΑ Λιμένα 22.128

ΙΚΑ Καβάλας 2510.250564

Κέντρο Υγείας Πρίνου 71.101

Αστυν. Τμήμα Λιμένα 22.500

Σταθμός Λιμεναρίων 51.111

Λιμεναρχείο Θάσου 22.106

Λιμενικός Σταθμός Πρίνου 71.390

Λιμενικό Φυλάκιο Λιμένα 22.355

Φυλάκιο όρμου Πρίνου 71.290

Λιμεναρχείο Καβάλας 2513505430

Πυροσβεστική Θάσου 23.199

Υδρευση Θάσου (ΔΕΥΑΘ) 24025

ΚΕΠ Λιμένα 23.664

ΚΤΕΛ Θάσου 22.162

ΚΤΕΛ Καβάλας 2510.222294

ΓΕΦ Θάσου 2593 359142

Δασαρχείο Θάσου 2313309799

Δασονομείο Ποτού 51.237

Ειρηνοδικείο Θάσου 22.777

ΙΚΤΕΟ Θάσου (Αστρίς) 25930 55020

Ταχυδρομείο Λιμένα 22.114

Ταχυδρομείο Λιμεναρίων 51.296

Ταχυδρομείο Πρίνου 71.200

Τράπεζα Πειραιώς Λιμεναρίων 51.382

Ολυμπιακή 2510225577, 223622

Αεροδρόμιο Χρυσούπολης

..... 2591053271, 2591053372

Α.Ν.Ε.Θ. 22.694

ΤΟ ΜΕΤΟΧΙΟ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΚΟΥΤΛΟΥΜΟΥΣΙΟΥ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ (1774-1927)

Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

(ΜΕΡΟΣ 7^ο)

Γράφει ο Γιώργος Αυγουστίδης

Κατά τη μακρόχρονη παρουσία των Αγιορείτικων μετοχίων στη Θάσο, ως κυριότερες ασχολίες αναφέρονται η καλλιέργεια της ελιάς και του αμπελιού. Για την ενασχόληση με το αμπέλι χαρακτηριστική είναι η επιστολή του οικονόμου Αρσένιου που φέρει ημερομηνία 12 Αυγούστου 1874 και με την οποία, ανάμεσα στα άλλα (κριθάρι για τα ζώα, σιτάρι για τους μοναχούς), ζητά... και να μοι οικονομήσετε 2000 χιλιάδες κλήματα λημνιά και παπαδιές (σημ. ποικιλίες πασίγνωστες μέχρι τη δεκαετία του 1960 στη Θάσο). Για τα λημνιά κλήματα τι να γράψει κανείς, ολόκληρη η Θάσος ήταν καλυμμένη με αμπελώνες της ποικιλίας αυτής και περίφημο το κρασί που εξαγόταν, το λημνιό, ενώ οι παπαδιές του εγγράφου, με τη μικρή ρώγα, το βαθύ κόκκινο χρώμα, το πλούσιο άρωμα και το άφθονο σάκχαρο εμπλούτιζαν το θασίτικο κρασί και τον προσέδιδαν τη χαρακτηριστική γεύση και ποιότητα. Στις κυρίαρχες αυτές ποικιλίες πρέπει να προσθέσουμε ακόμη μια ποικιλία, τα εγγλέζικα, λευκή ποικιλία σταφυλιών, αλλιώς μοσχάτο Αλεξανδρείας. Η ποικιλία αυτή καλλιεργούνταν σε μικρότερους αριθμούς και κατά κύριο λόγο καταναλωνόταν ως επιτραπέζια.

Η καλλιέργεια του αμπελιού απαιτούσε ειδικές γνώσεις και συνεχή φροντίδα. Αν το μέρος του αμπελιού βρισκόταν σε έδαφος πρηνές τότε η δημιουργία ανειλημμάτων τοίχων (πεζούλια) ήταν απαραίτητη, κοπιαστική και πολυέξοδη. Ο μοναχός ο Νείλος γράφει στον ηγούμενο του μοναστηριού:

«άγιε γέροντα νοερώς σας ασπάζομαι την αγίαν σας δεξιάν, σας ειδοποιώ ότι έκαμα γραπτά με τους μαστόρους δια να φτιάσουν τα πεζούλια του αμπελιού με την θέλησιν του κυρίου Αναγνώστη προς 4 γρόσια και 10 π(αράδες) την πήχην χωρίς να τους δώσω τίποτε άλλο παρά 2 οκάδες ρακή και 2 οκάδες λάδι, γνωρίζω πως έκαμα κακά και να με συγχωρέσεις που δεν σας έγραψα καθώς ήτο το χρέος μου. Όσον δια τις ελιές σε 8 ημέρες είναι το μοναστήριν, επειδή και έσκαψα όλα τα δέντρα μέσα εις τον πέργυρον και τον έφραξα. Όσον δια τις ελιές σε 8 ημέρες είναι

το μοναστήρι, θεού θέλοντος. Να μου στείλετε 1 τζιαμί δια το αμπέλι και 1. Κλαδευτήρι».

Τη 14 Φεβρουαρίου 1885 Θάσου

Ο υποτακτικός σας Νείλος μοναχός προσκυνητός

Η σημείωση του μοναχού: Όσον δια τις ελιές σε 8 ημέρες είναι το μοναστήρι... εννοεί ότι τότε θα ερχόταν η σειρά του μοναστηριού για την εξαγωγή του λαδιού στον χωριακό λαδόμυλο.

Για την παρασκευή του τσίπουρου απαραίτητοι υπήρξαν οι αποστακτήρες, τα πασίγνωστα καζάνια που αποτελούσαν μικρές ιδιωτικές επιχειρήσεις. Η λειτουργία τους διαρκούσε έναν περίπου μήνα, αρχές Οκτωβρίου μέχρι τέλος και περιλάμβανε τα παρακάτω στάδια: Ο παραγωγός μετά το πάτημα των σταφυλιών στους ληνούς (πετρόκτιστες δεξαμενές) ή στις παραβούτες (ξύλινα βαρέλια πολύ μεγάλης χωρητικότητας), άφηνε μέσα ολόκληρη την ποσότητα του μούστου για λίγες μέρες (συνήθως έξι έως οκτώ). Στη συνέχεια άνοιγε την κάνουλα που ήταν προσαρμοσμένη στη βάση του ληνού ή της παραβούτας και έπαιρνε τόση ποσότητα μούστου όση ήθελε για τη μετατροπή του σε κρασί. Την ποσότητα αυτή την έβαζε σε ξύλινα κρασοβάρελα συνήθως 50-60 οκάδων και μέσα σε σαράντα μέρες ο μούστος με φυσική ζύμωση μετατρέπονταν στο περίφημο λημνιό κρασί. Τα υπόλοιπα, δηλ. ποσότητα μούστου και υπολείμματα σταφυλιών με τη γενική ονομασία τσίπρα, τα άδειαζε σε ειδικά ξύλινα βαρέλια, τα παραβούτια. Εκεί τα άφηνε για 15 έως 20 ημέρες τουλάχιστον, αναδεύοντας κατά τακτά διαστήματα για να μη ξινίσουν

1959: Καζάνι Παπαγεωργίου (γέρο Στυλιανός Αυγουστίδης, Παναγιώτης Πασπαλάς, Δ. Παπαγιάννης, Ασημίδης Ι. Γκαβλιώνης Ιωάννης).

ώστε να πάρουν την απαιτούμενη βοράδα. Τη συμφωνημένη ημερομηνία τα μετέφερε στο καζάνι μαζί με την ανάλογη ποσότητα καυσοξύλων. Με το γενικό όρο καζάνι εννοούσαν κυρίως το κτίσμα όπου βρισκόταν ο αποστακτήρας. Αυτός γέμιζε με ποσότητα 130 οκάδων τσίπρα και μετά από μιάμιση ώρα έτρεχε το πρώτο τσίπουρο, η σούμα, που κυμαίνονταν από 30 έως 40 οκάδες. Από την ποσότητα αυτή ο ιδιοκτήτης του αποστακτήρα κρατούσε ως εξαγιά ποσότητα 1,5 οκά. Στη συνέχεια τη σούμα την έριχναν ξανά στο καζάνι και επιχειρούσαν την δεύτερη απόσταξη το ματάβγασμα ή ματάβρασμα. Οι πρώτες 3 - 3,5 οκάδες αποτελούσαν το λεγόμενο πορτοράκι ή πρωτοράκι, υψηλής περιεκτικότητας σε οινόπνευμα, 32 έως 34 βαθμών.

Παρακολουθούσαν την πορεία της απόσταξης ρίχνοντας στη φωτιά μικρή ποσότητα από το απόσταγμα που έτρεχε μέσα σε δοχείο συλλογής. Όταν το απόσταγμα δεν δυνάμωνε τη φωτιά, τότε σταματούσαν την διαδικασία και συγκέντρωναν το αποσταγμένο τσίπουρο. Η διαδικασία της δεύτερης απόσταξης κρατούσε 4-5 ώρες. Το τσίπουρο της διπλής απόσταξης μπορούσε να φτάσει στις 18 οκάδες, ενώ η εξαγιά και εδώ ήταν 1,5 οκά. Όταν άρχιζε η διαδικασία της δεύτερης απόσταξης στο καζάνι μαζί με τη σούμα έριχναν ποσότητα γλυκάνισου και μαστίχας Χίου, άριστες γλυκαντικές και αρωματικές ουσίες.

Το τσίπουρο που έβγαινε μόνο από σταφύλια ήταν το καλλίτερο. Εξήγαγαν τσίπουρο και από τη μοντοβίνα, χρησιμοποιώντας ως πρώτη ύλη τα νερόμελα και τα μελισσοκέρια, δεν ήταν όμως καλής ποιότητας το ίδιο και το τσίπουρο που εξαγόταν από φρούτα: σύκα, αχλάδια, μήλα και κούμαρα.

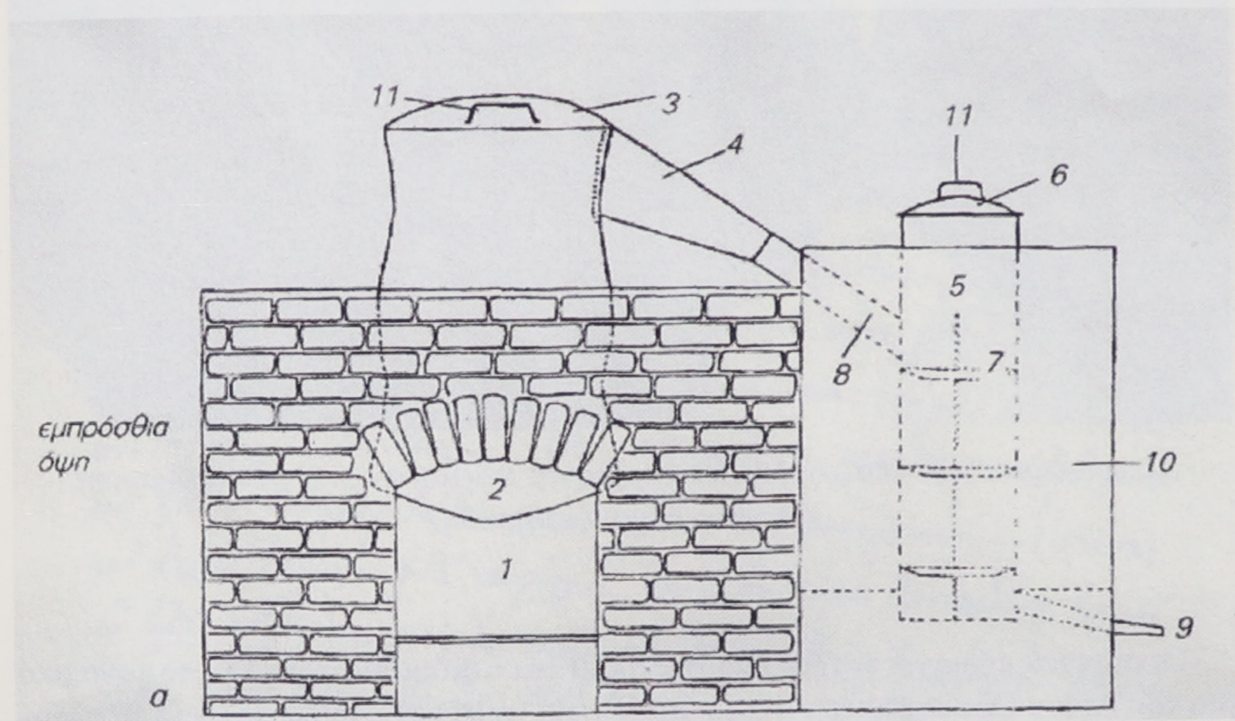
Η λειτουργία τους ήταν ένα πανηγύρι, αφού η νοικοκυρά έπρεπε να ετοιμάσει τα γλυκά και τους μεζέδες, ο άνδρας τα ξύλα για το καζάνι και εκεί με τη ζεστασιά της φλόγας και τις συνεχείς δοκιμές του τσίπουρου το κέφι άναβε και το καζάνι για έναν μήνα αντηχούσε από τα τραγούδια και τα πειράγματα των συγχωριανών, μια αληθινή γιορτή για όλο το χωριό.

Το καζάνι σε δράση (Τασούλα Πλιάτσικα, Γιώργος Κορδέλης ή Ρετσίνας και πίσω η ακάματη Μαριγούδα Ασημίδου (αρχείο Λ. Ασημίδη).

Συχνά συνέβαινε ο ένας μήνας λειτουργίας του αποστακτήρα να μην επαρκεί για τις ανάγκες των χωριανών οπότε η παράταση της λειτουργίας του ήταν επιβεβλημένη. Για την παράταση αυτή συνέβαιναν πολλά κωμικοτραγικά επεισόδια.

Ο ΑΠΟΣΤΑΚΤΗΡΑΣ

1. Εστία θέρμανσης, 2. Λέβητας, 3. Πούμα (= πώμα), 4. Τόξο, 5. Ψυκτήρας, 6. Καπάκι ψυκτήρα, 7. Ψήκτρες, 8. Είσοδος ατμών, 9. Έξοδος αποστάγματος, 10. νερό ψύξης.

Απαραίτητο επομένως και το καζάνι (αποστακτήρας) σε όλα τα μετόχια της Θάσου. Σε επιστολή του οικονόμου του μετοχίου, Νείλου με ημερομηνία 3 Σεπτεμβρίου 1884 ανάμεσα στα άλλα ζητά από το μοναστήρι του να μεριμνήσει ώστε να του στείλουν και... το καζάνι του Παγγρατίου να βγάλουμε το ρακί, ένα πριόνι για το αμπέλι και ένα μπούσουλα δια το διάφι (μάλλον εννοεί το θειαφιρό).

Πολλές, επομένως, οι μέριμνες του οικονόμου και εκεί όπου υπήρξαν ικανοί οικονόμοι τα μοναστήρια απέκτησαν τεράστια περιουσία. Στις αρχειακές πηγές της Μονής Κουτλουμουσίου μακροχρόνια θητεία φαίνεται να έχει ο μοναχός Νείλος, ο οποίος υπηρέτησε στο μετόχι από το 1876-1891 χρονιά που συμπίπτει με τη δολοφονία του άλλου μοναχού του Ιερόθεου και τη ραγδαία παρακμή του μετοχίου. Τον Νείλο τον συναντάμε και το 1900. Άλλος μοναχός με πολυετή υπηρεσία υπήρξε και ο Ιωαννίκιος που υπηρέτησε στο μετόχι κατά τα έτη 1871-1882.

Το εσωτερικό του «καζανιού». Τόπος χαράς, κεφιού αγάπης συναδέλφωσης.
(Αρχείο Λεμονή Ασημίδη)

Οι συνεχείς μέριμνες της διαχείρισης αλλά και η απομάκρυνση από το μοναχικό βίο του Αγίου Όρους έδειξαν ότι το διακόνημα αυτό δεν υπήρξε και από τα πλέον ευκολότερα που μπορούσε να αναλάβει ένας μοναχός, γινόταν όμως αποδεκτό χάριν της υπακοής στον εκάστοτε ηγούμενο. Σε αρκετές περιπτώσεις οι οικονόμοι ζήτησαν από τον ηγούμενο να μεριμνήσει για την άμεση αντικατάστασή τους επικαλούμενοι διαφόρους λόγους.

Γράφει στην παραπάνω επιστολή του ο μοναχός Ιωαννίκιος:

Μετά τον σεβαστόν μοι προσκυνησμόν σας ειδοποιώ ότι το παρόν μου εις άλλο δεν είναι παρά μόνο και μόνο θέλω να σας γράψω επειδή έφθασα εις υπέρογκο γήρας και δεν ημπορώ να έχω την οικονομίαν επάνω μου πλέον εις το εξής διότι το μετόχιόν μας έχει δουλειές μεγάλες το αμπέλιον είναι δύο στρέμματα (σημ. συν. εννοεί τουρκικό στρέμμα που ισοδυναμεί με 1600τ.μ.) και θέλει κλάδεμα και σκάψιμο ...δεν ημπορώ είναι γνωστόν σας το μετόχιόν μας θέλει νέον οικονόμον... τι μας έχετε ημάς εις τούτον τον έρημον τόπον και δυστυχήν εδώ ως φαίνεται σκλάβοι μας έχετε...

Τη 7^η Ιανουαρίου 1876 Κάστρο.

Παρόλα αυτά ο Ιωαννίκιος δεν ανακαλείται αφού τον βρίσκουμε να υπηρετεί εκεί και το 1882.

ΟΙ ΠΕΙΡΑΤΑΙ ΚΑΙ Η ΘΑΣΟΣ

Μέρος 3ο

Οἱ πύργοι τῆς Θάσου ἐδέσποζον τῶν ἀγκυροβολίων, τὰ ὅποια κεῖνται ἐκεῖ ὅπου τελειώνουν πρὸς τὴν θάλασσαν αἱ χαράδραι, ἐδέσποζον δὲ (οἱ πύργοι) καὶ τῶν παρόδων, αἱ ὅποια ἄγουσιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου, καὶ αἱ ὅποια εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αὐταὶ αἱ χαράδραι. Ἡγείροντο δὲ εἴτε ἐπὶ ὑψωμάτων, τὰ ὅποια εἶνε πάντοτε ἀποιμακρυσμένα ἀπὸ τὴν παραλίαν καὶ ἔχουν ἄποψιν εὐρείαν, εἴτε εἶνε κρυμμένοι εἰς τὰς χαράδρας, ἐπὶ τῶν παρόδων δηλαδή, αἱ ὅποια ἄγουν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου. Καὶ εἶναι εὐνόητος ὁ λόγος τῆς τοιαύτης τῶν πύργων τοποθεσίας. Ἀπ' αὐτῶν αἰφνιδίως καὶ ἀπροσδοκῆτως προσεβάλλοντο οἱ πειραταὶ καὶ ἀπεκρούοντο διὰ τοῦτο εὐκολώτερον, ὅσάκις ἀποβιβασθέντες ἐτόλμων νὰ βαδίσουν εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ ἕκαστος πύργος περιεβάλλετο ὑπὸ αὐλῆς περιτετειγισμένης, ὅπως καὶ εἰς τὴν Σκόπελον, ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ ἀκόμη. Τοιουτοτρόπως παρεῖχεν ὅσάκις ἐγίνετο ἐπιδρομὴ ἀσφαλὲς καταφύγιον εἰς τοὺς πλησίον τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ὀχυρωματικὴ αὐτὴ ἐκ πύργων ζώνη ἐξετείνεται ἀπὸ τοῦ Βουλγάρου μέχρι τῆς Ποταμιᾶς καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν

δυτικὴν, τὴν νοτίαν καὶ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν. Κυρίως ὁμως πυκνὴ σειρὰ πύργων παρατηρεῖται εἰς τὴν νοτίαν παραλίαν. Καὶ ὁ λόγος τούτου εἶνε εὐνόητος. Ὑπὸ τῶν πειρατῶν φυσικὸν ἦτο νὰ προσβάλλεται κυρίως ἡ παραλία αὕτη. Οἱ πειραταὶ προσήρχοντο κυρίως ἐκ νότου καὶ εἰς τὴν νοτίαν τῆς νήσου παραλίαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπεβιβάζοντο. Ἡ βορεία παραλία ὑπερησπίζετο, ἂν προσεβάλλετο, ἀπὸ τῆς πρωτευούσης, ἐφ' ὅσον ἐννοεῖται ἦτο κατωκημένη. Φαίνεται δὲ ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν πύργων τῆς Θάσου ἀνηγέρθησαν κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα, ὅτε ἐταράχθη καὶ πάλιν τὸ Αἶγαϊον ὑπὸ τῶν πειρατῶν. Ἀλλ' εἶναι καὶ ἄλλοι προγενέστεροι, ἄλλοι δὲ πάλιν μεταγενέστεροι τοῦ τετάρτου αἰῶνος¹.

Τὸ μέγα πάλιν πλῆθος τῶν πύργων τῆς Θάσου δεικνύει ὅτι ἡ νῆσος καὶ εὐκόλως προσεβάλλετο ὑπὸ τῶν πειρατῶν καὶ συχνὰ πυκνὰ ἐγίνοντο ἀποβάσεις αὐτῶν καὶ προσβολαί. Οὗτος εἶναι ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον πύργους ἀρχαίους, οἱ ὁποῖοι κατέπεσον εἴτε ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν εἴτε δι' ἄλλον λόγον, ἀνφοδόκουν τάχιστα οἱ κάτοικοι. Οὗτος εἶναι ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον καὶ λίθους οἰκοδομῶν, αἱ ὁποῖαι εἴτε εἶχον ἀποβῆ ἄχρηστοι εἴτε εἶχον καταπέσει, μετεχειρίζοντο διὰ νὰ ἀνεγείρουν πύργους, τῶν ὁποίων εἶχαν ἀνάγκην ἵνα ἀποκρούσουν τὰς ἀποβάσεις καὶ τὰς ἐφόδους τῶν πειρατῶν.

Περὶ τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν πολλὰ μέχρι σήμερον παραδίδονται καὶ ἄδονται εἰς τὴν Θάσον.

Καὶ πρῶτον οἱ κάτοικοι συνδέουν μὲ ἕνα, σωζόμενον μέχρι πρὸ ὀλίγου, ἔργον τῆς ἀρχαίας τέχνης τὰς ἀναμνήσεις τῶν παθημάτων τῆς νήσου των κατὰ τὰς πειρατείας τῶν τελευταίων αἰώνων.

Ὁ ὁδοιπόρος, ὁ μεταβαίνων ἀπὸ τὸν Λιμένα εἰς τὴν

¹ Conze, Reise σελ. 31. — C. Friedrich, Thasos ἐν Mittheilungen des Kaiserl. deutsch. arch. Inst. τόμ. 32 σελ. 240.

Παναγίαν, θὰ συναντήσῃ κατὰ τὴν πορείαν του τοποθεσίαν, ἢ ὁποία ὀνομάζεται ἡ Γυναῖκα, στὴ Γυναῖκα. Ἡ τοποθεσία εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖ ὅπου τελειώνει ὁ δρόμος ἐπὶ τῆς πεδιάδος, εἰς τὴν ὁποίαν κεῖται ὁ Λιμένας, ἀρχίζει δὲ νὰ ἀνέρχεται εἰς τὸ ὄρος, τὸ ὁποῖον κλείει τὴν πεδιάδα (πρὸς νότον), καὶ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ὑπερβῇ κανεὶς διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Παναγίαν.

Ὁφείλει δὲ τὸ ὄνομά της τοῦτο ἡ τοποθεσία εἰς ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον, ἀποκεκρουμένον, τὸ ὁποῖον ἀπεικόνιζε γυναῖκα μὲ παιδίον, καὶ τὸ ὁποῖον παρατηρεῖτο πλησίον τοῦ κορμοῦ γηραιᾶς πεύκης. Ἐδίδε δὲ τὸ ἀνάγλυφον ἀφορμὴν νὰ διηγῶνται οἱ κάτοικοι ὅτι οἱ πειραταὶ — οἱ Μαλτέσοι, οἱ κορσάροι, οἱ Φουστάροι¹, ὅπως τοὺς ὀνομάζουν εἰς τὴν Θάσον — ἐφώρμησαν κάποτε ἐναντίον τοῦ Λιμένος. Τότε ἡ γυναῖκα αὕτη μὲ τὸ τέκνον της μαζὶ διὰ νὰ ἀποφύγῃ τοὺς πειρατάς, ἠθέλησε νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ ὄρη. Κατεδιώχθη ὁμως ὑπ' αὐτῶν. Ὅταν δὲ τὴν ἐπλησίασαν πλέον καὶ ἡ δυστυχὴς εὗρέθη εἰς τὴν ἐσχάτην ἀνάγκην, παρεκάλεσε τὸν θεὸν καὶ τὴν ἐμαρμάρωσεν².

Τὸ δὲ χωρίον ὁ Θεολόγος, μολονότι περιβάλλεται πανταχόθεν ἀπὸ ὄρη καὶ χωρίζεται δι' αὐτῶν ἀπὸ τὴν θάλασσαν, εἶνε δὲ ἀπομακρυσμένον ἀπ' αὐτὴν δύο τοῦλάχιστον ὥρας — τόσον ἀπέχει ἀπὸ τὸν Θεολόγον ὁ Ποτὸς τὸ

¹ Ἀπὸ τὸ ἰταλικὸν fusta, εἶδος πλοίου, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ Χαλκοκονδύλη φοῦστις.

² Τὸ ἀνάγλυφον εἶδε τῷ 1853 ὁ Conze (Reise σελ. 21). Δυστυχῶς τὸ ἀνάγλυφον πρὸ πενταετίας ἐξηφανίσθη. Λέγεται δὲ ὅτι δικηγόρος ἀπὸ τὸν Θεολόγον, κατοικῶν εἰς τὸν Λιμένα, τὸ ἔθραυσε καὶ τὸ μετεχειρίσθη εἰς οἰκοδομὴν ὡς ἀπλοῦν λίθον. Ὁ Conze ὁμιλεῖ περὶ τῆς παραδόσεως ἐν Reise σελ. 4. Τὴν παράδοσιν ἐδημοσίευσεν ὁ Ν. Γ. Πολίτης (Μελέται περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, παραδόσεις μέρ. 1 ἐν Ἀθήναις 1904 σελ. 153 - 4. μέρ. 2 ἐν Ἀθήναις 1904 σελ. 865). Παραδόσεις περὶ μαρμαρωμάτων ἀναφέρει ὁ Πολίτης καὶ ἄλλας (μέρ. 1 σελ. 149 κ. ἐ). Περὶ μαρμαρωμένου καραβιοῦ κουρσάρων Ἀλγερίνων μέρ. 1 σελ. 156 κ. ἐ. Περὶ ἀπολιθώσεων γυναικῶν, ὅπως σωθοῦν, καταδιωκομένων μέρ. 2 σελ. 864 - 5. Περὶ ἐφόδου τέλος πειρατῶν μέρ. 2 σελ. 868.

πλησιέστατον πρὸς αὐτὸν ἐπίνειόν του—, δὲν ἐπροφυλάχθη μ' ὅλα ταῦτα ἀπὸ τοὺς πειρατὰς κατὰ τοὺς παρελθόντας χρόνους. Ἴδου δὲ τί διηγεῖται καὶ περὶ αὐτοῦ ἡ παράδοσις.

Ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης χειμάρρου, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν δεξιὰν κεῖται τὸ σημερινὸν χωρίον, ἐξαπλώνονται τὰ ἐρείπια ἐνὸς ἄλλου συνοικισμοῦ. Ὁ συνοικισμὸς οὗτος εἶνε ὁ παλαιὸς Θεολόγος¹. Ἀναφέρεται δὲ ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο ἦτο κατὰ τὸ ἥμισυ τουρκικόν. Καὶ οἱ Τοῦρκοι εἶχον ἀπαγάγει κόρην ἐλληνίδα. Οἱ ἀδελφοί της δὲ ἤθελαν νὰ ἐκδικήσουν τὴν ὕβριν ταύτην, ἀλλὰ δὲν ἠδύναντο. Προσεκάλεσαν δὲ Μαλτέζους πειρατὰς, οἱ ὅποιοι ἀπεβιβάσθησαν τὴν νύκτα καὶ ἐφόνευσαν ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς Τούρκους τοῦ χωρίου. Μερικοὶ μόνον ἐξ αὐτῶν κατέφυγον εἰς τὸν πύργον τοῦ χωρίου, περὶ τοῦ ὁποίου ἔγινεν ἀνωτέρω λόγος², ἐντὸς τοῦ ὁποίου καὶ ἐκλείσθησαν. Ἀλλ' ἐπολιορκήθησαν στενῶς καὶ ἐξωντώθησαν ὅλοι. Ἐπειτα κατέκαυσαν οἱ πειραταὶ τὰς οἰκίας καὶ μετέφεραν ἄφθονον λείαν εἰς τὰ πλοῖά των. Μόλις ὅμως ἔφυγαν, ἔφθασαν οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τὴν Καβάλλαν καὶ ἔσφαξαν ὅλους τοὺς χριστιανοὺς τοῦ Θεολόγου.

Τότε τὸ χωρίον ἠρημώθη καὶ ἐπὶ γενεὰς ὀλοκλήρους κανεῖς δὲν τὸ ἐπλησίαζεν. Ἦλθον ὅμως νέοι κάτοικοι. Καὶ ἐπειδὴ οἱ ἀγροὶ τοῦ Θεολόγου ἦσαν γόνιμοι καὶ εὐθηνοί, προσῆλθον καὶ ἄλλοι καὶ τὸ χωρίον ἔγινε τὸ μεγαλύτερον³.

Μία ἄλλη παράδοσις ἐξηγεῖ διατί τὰ Κοίνυρα (ἢ μᾶλλον μέρος τῆς τοποθεσίας τῶν Κοινύρων) ὀνομάζονται καὶ κάβος τῆς Φονιᾶς. Κατ' αὐτὴν πειραταὶ ἀπεβιβάσθησαν

¹ Conze, Reise σελ. 28.

² σελ. 24.

³ Löher, die Insel Thasos σελ. 32. Τὴν παράδοσιν ἀναφέρομεν, ὅπως τὴν διηγεῖται ὁ Löher, ἀπιθάνως καθ' ἡμᾶς προσεπιλέγων, ὅτι ἡ ἐπιδρομὴ ἔγινε πρὸ 100 ἐτῶν. Ἡ ἐπιδρομὴ φαίνεται νὰ εἶναι παλαιότερα. Εἰς τὸν Perrot (Mémoire σελ. 62) γέροντες εἶπον ὅτι εἶναι πολὺς καιρὸς, ἀφ' οὔτου ἐγκατελείφθη τὸ χωρίον. Ὁ αὐτὸς Perrot (ἐνθ' ἄνωτ.) κἄπως ἄλλως ἐκθέτει τὸ

κάποτε ἐκεῖ, ἀπώθησαν τοὺς ἐγγχωρίους, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἐκεῖ ὠχυρωμένοι ὀπισθεν βράχων ἀποκρήμνων, καὶ τοὺς κατεδίωξαν. Συνέλαβον δὲ πολλοὺς αἰχμαλώτους, τοὺς ὁποίους, ὅλους, ἔσφαξαν. Ἐκ τῆς σφαγῆς δὲ ταύτης προῆλθε τὸ ὄνομα ¹.

Μία ἄλλη παράδοσις ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐρείπια μικρᾶς ἐκκλησίας, ἡ ὁποία κεῖται εἰς ὕψωμα πολὺ ἀπόκρημνον, ὀνομαζόμενον Φκιαριά, εἰς τὸ μέσον ἐπάνω κάτω τῆς νοτίας παραλίας τῆς νήσου, πρὸς δυσμὰς δὲ μιᾶς ἄλλης τοποθεσίας, τῆς Θημωνιάς, περὶ τῆς ὁποίας ἔγινε καὶ ἀνωτέρω λόγος. Κατὰ τὴν παράδοσιν ταύτην, πρὶν ἐρειπιωθῇ ἡ ἐκκλησία, ἐτελεῖτο ἐκεῖ μεγάλη πανήγυρις, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπέδραμον κάποτε πειραταὶ καὶ συνέλαβον χιλίους πανηγυρίζοντας. Τούτους δὲ ὤθησαν ὡς πρόβατα πρὸς τὴν Θημωνιὰν καὶ ἀπ' ἐδῶ πρὸς τὰ Παλαιομάνδρια, περὶ τῶν ὁποίων ἔγινεν ἐπίσης λόγος ἀνωτέρω, ὅπου ὅλους τοὺς ἀπέσφαξαν. Ὁ δὲ λίθος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου συνέβη ἡ σφαγή, καλεῖται καὶ σήμερον Φονιάς ².

Ἐπερᾶνω δὲ τῆς κακῆς Ῥάχης ὑψοῦται ἀπόκρημνον, μὲ ὀρθίους βράχους ἐπιστεφόμενον ὄρος, ἡ Μεταμόρφωσις, οὕτω πως ὀνομαζόμενον ἀπὸ τὴν ἐκεῖ ἐπάνω εὕρισκομένην

πράγμα. Κατ' αὐτὸν ἡ διαμονὴ τῶν Τούρκων εἶχε καταντήσῃ ἀφόρητος ἔνεκα τῶν ἀδιακόπων φόβων περὶ ἐπικειμένων πειρατικῶν ἐπιδρομῶν. Διὰ τοῦτο ἐγκατέλιπον τὸ χωρίον. Κατ' ἄλλην δὲ παραλλαγὴν, τὴν ὁποίαν ἤκουσα εἰς τὸ χωρίον ἀπὸ γέροντα, οἱ ἀδελφοὶ ἦσαν δύο. Ἐνῶ δὲ μετέβαινον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἡ ἀδελφή των, ἡ ὁποία κατὰ τὴν ἐπιτόπιον συνήθειαν τοὺς παρηκολούθει, ἤρπάγη ἀπὸ Τούρκους ἱσταμένους ἐνώπιον τῆς θύρας των, ἐνῶ διήρχετο ἔμπροσθεν αὐτῆς. Οἱ ἀδελφοὶ ἐπερίμεναν νὰ ἴδουν τὴν ἀδελφήν των εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἤρχετο, ἐξῆλθον εἰς ἀναζήτησίν της, ὅτε ἔμαθον ὅτι ἤρπάγη ἀπὸ Τούρκους. Οἱ ἀδελφοί, μὴ δυνάμενοι αὐτοὶ νὰ ἐκδικηθοῦν τοὺς Τούρκους, μετέβησαν εἰς Μάλταν καὶ παρέλαβον Μαλτέζους. — Κατ' ἄλλην πάλιν παραλλαγὴν (τοῦ ἐν Λιμένι ἱατροῦ Κ. Δημητριάδου) ὁ Λευτέρης (ἡρωϊκὸς νέος τοῦ Θεολόγου) εἶχεν ἀδελφήν, τὴν ὁποίαν προσέβαλε Τούρκος εἰς τὴν βρύσιν. Ἐξεμάνη δὲ διὰ τὴν ὕβριν ταύτην πρὸς τὴν ἀδελφήν του ὁ Λευτέρης, μετέβη εἰς τὴν Μάλταν καὶ ἔφερε τοὺς πειρατάς.

¹ Πληροφορία Χατζῆ Σταματίου Γιακξῆ.

² Conze, Reise σελ. 32.

ἐκκλησίαν τῆς Μεταμορφώσεως. Ἐπὶ τοῦ ὄρους δὲ τούτου ἦτο κτισμένον τὸ χωρίον κατὰ τοὺς τελευταίους ἀκόμη αἰῶνας. Καὶ τοῦ χωρίου τούτου τὸ ὄνομα, τὸ ὁποῖον προέρχεται ἀπὸ τὸ δυσπρόσιτον ὕψος, εἰς τὸ ὁποῖον ἔκειτο, διατηρεῖ ἀκόμη καὶ τὸ σημερινὸν χωρίον, μολονότι τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν συνάδει πρὸς τὴν σημερινὴν τοποθεσίαν του¹.

Ὑπάρχει δὲ εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Μεταμορφώσεως μικρὰ κοιλότης. Καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἰσχυρίζονται ὅτι ὑπόγειος δρόμος ἄγει ἀπὸ τὴν κοιλότητα μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους. Κάποτε δὲ διὰ τοῦ ὑπογείου τούτου δρόμου οἱ πειραταὶ ἀνῆλθον μέχρι τῆς κορυφῆς, ὅπου ἔκειτο ἡ Κακὴ Ῥάχη, τὴν ὁποίαν καὶ ἐκυρίευσαν. Διότι μία γυναῖκα, ἡ ὁποία εἶδε τοὺς πειρατὰς νὰ πλησιάζουν, κατέφυγεν εἰς τὴν κοιλότητα διὰ νὰ ἀνέλθῃ ὑπογείως εἰς τὸ χωρίον. Ἀλλ' εἰς τὴν εἴσοδον τῆς κοιλότητος ἔπεσεν ἀπὸ τὸ ὑπόδημά της τὸ κορδόνι, τὸ ὁποῖον καὶ ἐπρόδωκε τὴν μυστικὴν ἐκείνην δίοδον. Ἀπὸ τότε λέγεται ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο παρήκμασεν, οἱ δὲ κάτοικοί του μετώκησαν εἰς τὴν θέσιν τῆς σημερινῆς Κακῆς Ῥάχης καὶ τοῦ γειτονικοῦ χωρίου Σωτήρου, τὸ ὁποῖον διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὑπήγετο εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ προεστοῦ τῆς Κακῆς Ῥάχης².

Καὶ ὁ πορευόμενος πρὸς τὶς Μωριῆς ἀπὸ τῆς θαλάσσης συναντᾷ ἐντὸς τῆς κοιλάδος καὶ εἰς τὸν δρόμον ἐκκλησίδιον, ἐρειπιωμένον, τοῦ ἁγίου Βασιλείου, κάτω ἀπὸ κλάδους δρυῶν. Ἀναφέρει δὲ ἡ παράδοσις ὅτι οἱ πειραταὶ ἔσφαξαν κάποτε ἐδῶ τόσον πολλούς, ὥστε τὸ αἷμα ἔρρευσεν μέχρι τῆς θαλάσσης³.

Δημῶδες δὲ ὀλιγόστιχον, ᾄσμα ἦδετο—καὶ ᾄδεται ἴσως

¹ Τὸ χωρίον ὀνομάζουν σήμερον καὶ Καλὴν Ῥάχην.

² Conze, Reise σελ. 39. Καὶ ὁ ἱατρὸς Κ. Δημητριάδης μὲ ἐβεβαίωσεν ὅτι ἡ Κακὴ Ῥάχη πρότερον ἔκειτο εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ.

³ Conze, Reise σελ. 38.

ἀκόμη — εἰς τὴν νῆσον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπροφητεύετο ἡ κατάκτησις τῆς Μάλτας, τῆς πατρίδος τῶν Μαλτέζων, ὑπὸ τῶν Τούρκων ¹.

Τὰς παραδόσεις ταύτας περὶ τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν κατωρθώσαμεν ἡμεῖς νὰ συλλέξωμεν καὶ νὰ ἐξακριβώσωμεν. Οὐδεμία δ' ὅμως ἀμφιβολία, ὅτι ἐπίμονος ἔρευνα, μακροχρόνιος διατριβὴ εἰς τὴν νῆσον καὶ ἐπικοινωνία μετὰ τῶν ἐγγχωρίων κατοίκων, μάλιστα δὲ τῶν γεροντοτέρων, θὰ προσθέσῃ καὶ ἄλλας. Καὶ εὐχῆς ἔργον εἶναι νὰ γίνῃ συντόμως ἡ συλλογὴ αὕτη.

Οἱ πειραταὶ κατήντησαν ἀχαλίνωτοι καθ' ὅλον τὸ Αἰγαῖον, ἀφοῦ τὸ ἐκυρίευσαν οἱ Τοῦρκοι. Τότε πλέον, ἀνενόχλητοι, ἐξήσκουν τὸ ἀπαίσιόν των ἔργον. Τότε οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι καὶ ἄλλων μὲν νήσων, ἀλλὰ καὶ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐνταῦθα, ἀδιακόπως ληστευόμενοι, σφαζόμενοι, ταλαιπωρούμενοι καὶ ἐνοχλούμενοι, περιέπεσαν εἰς πτωχείαν, ἡραιώθησαν, ἐχάθησαν ἐντὸς τῶν ἐκτεταμένων δασῶν τῆς, τὰ ὅποια ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη ἔφθανον καὶ εἰσεχώρουν μέχρι τῶν καλλιεργουμένων ἀγρῶν, ἐφυτοζώησαν μᾶλλον παρὰ ἔζησαν.

Ἄλλ' ὅσον μεγάλη καὶ ἂν ἦτο ἡ δυστυχία, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε βυθισθῇ ἡ νῆσος, οἱ πειραταὶ εὗρισκον πάντοτε ἀνθρώπους ἐπ' αὐτῆς διὰ νὰ αἰχμαλωτίσουν, βοσκήματα διὰ νὰ ἀρπάσουν, μερικὰ πιθάρια οἴνου καὶ ἐλαίου διὰ νὰ ἀποκομίσουν. Οὗτος δὲ εἶναι ὁ πρῶτος λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον συχνὰ πυκνὰ ἀπεβιβάζοντο εἰς τὴν Θάσον.

Δεύτερος λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ἐσύχναζον εἰς τὴν νῆσον ταύτην οἱ φίλοι μας οὗτοι, ἦσαν τὰ πυκνά, τὰ ἔρημα, τὰ σχεδὸν ἀδιείσδυτα δάση. Καὶ συνέβη ὥστε οἱ ὠραῖοι πευκῶνες τῆς νήσου, οἱ ὁποῖοι ὑπὸ ἄλλας συνθήκας θὰ παρεῖ-

¹ Τὸ ἔσμα ἐδημοσίευσεν ὁ Conze (Reise σελ. 3).

χον πλοῦτον εἰς τοὺς Θασίους, ἐχρησίμευον μόνον καθ' ὅλην κυρίως τὴν περίοδον τῆς τουρκοκρατίας διὰ νὰ προκαλοῦν τὰς συχνὰς ἐπιδρομὰς τῶν πειρατῶν πάσης γλώσσης καὶ πάσης φυλῆς.

Ὅταν δηλαδὴ οἱ πειραταὶ εἰς τὰς παραλίας ταύτας τοῦ θρακικοῦ πελάγους κατεδιωκοντο ἀπὸ πολὺ πλῆσιον ὑπὸ ἐχθροῦ ἰσχυροτέρου των, ἀπέφευγον τὰς ἀδένδρους νήσους, τὴν Σαμοθράκην, τὴν Ἰμβρον, τὴν Λῆμνον, διότι δὲν παρεῖχον εἰς αὐτοὺς κανὲν καταφύγιον διὰ νὰ προφυλαχθοῦν, ἔστρεφον δὲ τὴν πρῶραν τοῦ πλοίου των πρὸς τὴν Θάσον. Ἐδῶ προσεπάθουν νὰ ἀποφύγουν τὰ βλέμματα τῶν διωκτῶν των, κρυπτόμενοι ὀπισθεν ἑνὸς ἀκρωτηρίου, καὶ προσήρασσον εἰς τὸν αἰγιαλόν. Ἐδῶ ἐντὸς τῶν θάμνων ἔκρυπτον τὸ πλοῖόν των, ἂν ἦτο μικρὸν καὶ ὄχι βαρὺ, καὶ ἂν δὲν τὸ ἔκαιαν. Εἰσεχώρουν ἔπειτα μὲ τὰ ὅπλα των καὶ μὲ τὰς ὀλίγας προμήθειας, τὰς ὁποίας εἶχον μαζί των¹, εἰς τὰ δάση, ὅπου διὰ νὰ τοὺς εὔρουν, ἔπρεπε νὰ τοὺς ἀναζητήσουν ἐπὶ πολὺ. Διὰ τοῦτο ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοὺς ἄφηναν ἀνενοχλήτους ἐκεῖ.

Ἀφοῦ δὲ παρήρχοντο μερικαὶ ἡμέραι καὶ ἀπεμακρύνετο ὁ κίνδυνος, οἱ τυχοδιῶκαί μας κατέβαινον εἰς τὸν αἰγιαλόν, ἐπανεσύρον τὸ πλοῖόν των εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἔφευγον. Ἡ ἐκάλουν εἰς βοήθειαν μὲ σήματα εὐνόητα τὸ πρῶτον φιλικὸν πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἐταξείδευεν εἰς τὰ ὕδατα ταῦτα. Ἄλλοτε πάλιν συνέβαιναν ὥστε τὸ πλήρωμα πλοίου ὀρθοδόξου, νησιωτικοῦ ἢ ἀπὸ τὴν Μάνην, τὸ ὁποῖον εἶχε χάσει τὸ πλοῖόν του, ἦτο δὲ ἀποκεκλεισμένον εἰς τὴν νῆσον, παρελαμβάνετο διὰ νὰ ὑποφύγῃ τὸν ἀποκλεισμόν τοῦτον εἰς τὸ κατάστροφμα πλοίου τῆς Μελίτης καὶ τοῦ Ἀλγερίου καὶ προσετίθετο εἰς

¹ Ποῖα ἦσαν συνήθως τὰ ἐφόδια καὶ αἱ προμήθειαι τῶν πειρατῶν λέγει ὁ Ζιέτρος Belon (les observations de plusieurs singularités et choses mémorables ἐν Παρισίοις 1583 σελ. 188 - 9).

τὸ πλήρωμά του. Διότι οἱ περισσότεροι πειραταὶ ἦσαν γνώριμοι ἀναμεταξύ των, ἤλλασσον δὲ θρησκείαν μὲ τόσῃν εὐκολίαν μ' ὅσῃν καὶ σημαίαν εἰς τὰ κατάρτια τῶν πλοίων των. Οἱ δὲ τρεῖς θρησκείας ἐξομόσαντες πειραταὶ δὲν ἦσαν σπάνιοι μεταξὺ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀπετέλουν τὰς συμμορίας ταύτας, τὰς πολυγλώσσους πολλάκις καὶ πολυφύλους¹.

Εἰς τὴν Θάσον ὑπῆρχεν ἀκόμη πιθανότης, ὅτι δὲν θὰ περιέμενον πολὺν χρόνον μίαν εὐνοϊκὴν εὐκαιρίαν διὰ νὰ φύγουν. Διότι συχνότατα οἱ πειραταὶ ἀφοῦ ἀπεκόμιζον λείαν καλὴν εἴτε κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ Ἑλλησπόντου εἴτε τριγύρω τῶν παραλίων τοῦ Ἄθω, ἤρχοντο καὶ προσήγγιζον εἰς τὴν Θάσον — εἰς παραλίαν συνήθως ἐρημικὴν καὶ δασώδη. ἔδω δὲ ἐμοίραζον ἡσύχως τὴν λείαν των, ἔδω διεσκέδαζον καὶ ἐμέθυον χωρὶς νὰ ἔχουν καμμίαν φροντίδα ἢ ἀνησυχίαν. χωρὶς νὰ διατρέχουν τὸν μέγαν κίνδυνον νὰ συλληφθοῦν ἐπ' αὐτοφώρῳ ἢ νὰ ἐνοχληθοῦν ὅπωςδήποτε. Καὶ οὗτος εἶναι ὁ τρίτος λόγος, διὰ τὸν ὅποιον πολὺ ἐσύχναζον εἰς τὴν Θάσον οἱ πειραταί.

Ἄλλ' αἱ ἐπισκέψεις αὗται, τῶν ὁποίων ἡ ἀνάμνησις ἔῃ ἀκόμη εἰς τὴν νῆσον, ἐστοίχιζον πάντοτε εἰς τοὺς κατοίκους. Διότι δὲν ἐτόλμων οὗτοι νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὸ χωρίον των, ἀφοῦ ἐφοβοῦντο μήπως πέσουν εἰς τὰς χεῖρας συμμορίας, ἡ ὁποία ἀπεβιβάσθη τὴν νύκτα εἰς κάποιον γειτονικὸν ἀγκυροβόλιον. Ἀλλὰ καὶ μ' ὅλας των τὰς προφυλάξεις, πειραταί, ἀπροσδοκίτως ἀποβιβασθέντες, ἤρπαζον τοὺς υἱούς

¹ Μ' ὅλα ταῦτα οἱ ὀρθόδοξοι πειραταὶ ἦσαν αὐστηροὶ τηρηταὶ τῶν ἐξωτερικῶν τύπων τῆς θρησκείας. Ὁ δὲ Murhard προσπαθὼν νὰ καταδείξῃ ὅτι ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία εἶναι πλήρης προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν ἀναφέρει πλὴν πολλῶν ἄλλων καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες πειραταί, ἐνῶ προβαίνουν εἰς πᾶσαν αἰσχρότητα, εἰς πάντα βιασμόν, εἰς πᾶσαν βδελυρίαν, ἔχουν ἐν τούτοις τὴν συνείδησίν των ἡσυχον, διότι προσεύχονται εἰς τὰς ὁρισμένας ὥρας, συχνάζουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, νηστεύουν τὰς καθιερωμένας νηστείας (**Friedrich Murhard**, *Gemälde des griechisches Archipelagos* τόμ. 2 ἐν Βερολίνῳ 1808 σελ. 73).

των καὶ τὰς θυγατέρας των ἢ τοὺς ὑπεχρέωνον νὰ δώσουν εἰς αὐτοὺς χρήματα, ζωοτροφίας καὶ προμηθείας.

Θὰ ὁμιλήσωμεν τώρα ἀμέσως καὶ περὶ τῆς ἀμύνης, τὴν ὁποίαν διεξῆγον οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ἐναντίον τῶν πειρατῶν.

Αἱ κοινότητες τῆς Θάσου — λέγει Γάλλος πρόξενος, ἐπὶ πολλὰ ἔτη διατρίψας εἰς τὴν Τουρκίαν κατὰ τὸ τέλος τοῦ δεκάτου ὀγδόου καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, ὁ Cousinery — συνετήρουν αἱ ἴδιαι σκοπιωροὺς, οἱ ὅποιοι ἀγρυπνοῦντες ἡμέραν καὶ νύκτα μόνον ἔργον εἶχον νὰ ἀναγγέλλουν διὰ σημείων τὴν ἐμφάνισιν πλοίων, τῶν ὁποίων ὁ ἔξαρτυσμός ἦτο ὑποπτος. Ἐὰν δὲ προσεβάλλετο ἡ νῆσος ἀπὸ τοὺς πειρατάς, οἱ σκοπιωροὶ ἐκάλουν τοὺς κατοίκους εἰς τὰ ὅπλα. Καὶ εἰς τὰς στιγμὰς ἐκείνας τοῦ κινδύνου τὰ δάση ἦσαν τὸ πρόχειρον καταφύγιον τῶν κατοίκων. Ἐκεῖ ἔτρεχον καὶ κατέφευγον ὅλαι αἱ οἰκογένειαι — αἱ γυναῖκες κυρίως, οἱ γέροντες καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ —, ἐνῶ καθεὶς ἔφερε μαζί του ὅσα εἶχε πολύτιμα πράγματα. Ἐκεῖ ὑπῆρχον ὅπαί, ἐντὸς τῶν ὁποίων κατέφευγον, καὶ ὅπου δύσκολον ἦτο νὰ ἀνακαλυφθοῦν ἀπὸ τοὺς πειρατάς.

Οἱ δὲ ἄνδρες ἔστηναν ἐνέδρας μαζί μὲ τὴν τουρκικὴν φρουρὰν — ἡ φρουρὰ αὕτη ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ ἄνδρας, εἶχε δὲ ὡς κύριον ἔργον τὴν ἀστυνομικὴν φρούρησιν τῆς νήσου καὶ τὴν σύναξιν τῶν χαρατσιῶν — καὶ μὲ αὐτὸν τὸν ἀγᾶν, τουτέστι τὸν διοικητὴν τῆς νήσου. Ἀλλ' ἐὰν παρετήρουν ὅτι ἡ ἀποβιβασθεῖσα πειρατικὴ συμμορία ἦτον ἰσχυρὰ τόσον, ὥστε ἀδύνατον θὰ ἦτο νὰ ἀποκρουσθῇ ἀποτελεσματικῶς, Τοῦρκοι καὶ Θάσιοι ἄφηναν τὸ χωρίον, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ὑπερασπίσουν ὡς προσβληθὲν ὑπὸ τῶν πειρατῶν, καὶ ἐκρύπτοντο καὶ οὗτοι ἐντὸς τοῦ δάσους¹.

¹ Perrot, Mémoire σελ. 62. — Εἰς τὰ δάση τῆς νήσου κατέφυγον καὶ

Ἐπειδὴ δὲ οἱ Θάσιοι ἐφοβοῦντο μήπως οἱ πειραταὶ διαρπάσουν τὰ συγκομισθέντα προϊόντα των, τὰ ἔκρυπτον καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐντὸς τῆς γῆς καὶ εἰς ὑπόγεια. Σώζονται δὲ ἐντὸς τῶν οἰκιῶν ἀκόμη καὶ σήμερον πύθοι — κιούπια, μὲ τὴν τουρκικὴν λέξιν, ἀπὸ τοὺς κατοίκους λεγόμενοι — εἰς ὑπόγεια, ὅπου καὶ ἄλλοτε καὶ σήμερον ἀκόμη ἀποθέτουν τὸ ἔλαιον, ὅπου οἱ πειραταὶ δὲν θὰ διανοοῦντο νὰ ἐρευνήσουν. Ἀλλὰ καὶ κρύπται ὑπόγειοι ὑπῆρχον εἰς τὰς οἰκίας τῶν κατοίκων, κρυφτάνες ἢ κρυβτσάνες ὀνομαζόμεναι ¹.

Ἐν τούτοις μὲ τὰς προφυλάξεις αὐτὰς ἄς μὴ νομίση κανεῖς ὅτι οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι κατώρθωναν νὰ περισώσουν καὶ ἑαυτοὺς καὶ τὰ πράγματά των. Οἱ ληστοπειραταὶ τοὺς συνελάμβανον συχνὰ ἐντὸς τῶν οἰκιῶν των, τοὺς ὑπεχρέωναν νὰ φορτώσουν εἰς τὰ ζῶρά των τὰ ἔλαια, τὸ μέλι — παράγει ἀρκετὸν καὶ ἄριστον ἡ νῆσος καὶ σήμερον — τὰ κοσμήματα, ὅσα ἄλλα ἀκόμη τοὺς ἔκλεπτον, καὶ τὰ μετέφερον οἱ ἴδιοι εἰς τὰ πλοῖά των ². Ρητῶς δὲ ἀναφέρεται περὶ τῶν Ψαριανῶν, περὶ τῶν ὁποίων θὰ γίνῃ λόγος ἀμέσως, ὅτι ἠγγάρευνον τοὺς Θασίους καὶ τοὺς ὑπεχρέωνον νὰ μετακομίσουν εἰς τὰ πλοῖα τὰ πράγματα, τὰ ὅποια τοὺς ἔκλεπτον ³.

Φόβοι λοιπὸν διηνεκεῖς καὶ κίνδυνοι σχεδὸν πάντοτε ἐπικείμενοι καὶ αἰφνίδιοι ἐτάραττον τῶν Θασίων τὸν βίον

κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας ὅσοι Θάσιοι ἠθέλησαν νὰ ἀποφύγουν τὴν στρατολογίαν ἐκ μέρους τῶν Τούρκων. Ὅταν δὲ ἡ νῆσος κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ στόλου, πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν κατήλθον ἀπὸ τὰ ὄρη εἰς τὸν λιμένα, ἀνυπόδητοι, χλωμοί, ἐξαδυνατισμένοι, προφανῶς ἀπὸ τὴν μακρὰν ἀσιτίαν (Γ. Σωτηριάδου, ἡ Θάσος, εἰς τὸ περιοδικὸν Μελέτην 1912 σελ. 586).

¹ Εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀναστασίου Χατζηδημητρίου, εἰς τὴν Παναγίαν, ὑπῆρχον κρύπται ὑπόγειοι, πρὸ ὀλίγου τοῦλάχιστον ἀκόμη σωζόμεναι. Τῆς δὲ οἰκίας ἄλλου, ἀποθανόντος πλέον, τῆς Παναγίας κατοίκου, τοῦ Χατζῆ Αὐγουστῆ, αἱ ὑπόγειοι κρύπται ἔφθانون μέχρι τοῦ δρόμου.

² Πληροφορία Νικ. Καραυγουστῆ, ἐκ παραδόσεως γνωστὴ εἰς αὐτόν.

³ Πληροφορία τοῦ ἱατροῦ Κ. Δημητριάδου ἐκ παραδόσεως γνωστὴ εἰς αὐτόν.

ἐπὶ αἰῶνας μακροὺς χωρὶς νὰ βλέπουν οἱ δυστυχεῖς ὅτι ἐπὶ τέλους θὰ ἀπαλλάγουν δι' ἓνα ἢ δι' ἄλλον λόγον ἀπὸ τὰς τάλαιπωρίας, ἀπὸ τὰ βασανιστήρια, ἀπὸ τοὺς παντοίους βιασμοὺς ἀνθρώπων κακοποιῶν. Καὶ τὰ ἔτη παρήρχοντο καὶ αἱ γενεαὶ καὶ οἱ αἰῶνες αὐτοὶ χωρὶς νὰ σταματήσῃ ἔστω καὶ προσκαίρως τὸ κακόν.

Μόνον δὲ τὰς μεγάλας ἑορτὰς τοῦ ἔτους ἀναφέρεται ὅτι διήρχοντο οἱ Θάσιοι χωρὶς φόβον. Διότι οἱ πειραταί, ὅλοι σχεδὸν Ἑλληνες (κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους), ἐώρταζον καὶ ἐκεῖνοι τὰς ἡμέρας ταύτας καὶ δὲν προέβαινον εἰς πειρατικὰς πράξεις. Καὶ τὰς ἑορτὰς ταύτας οἱ κάτοικοι διήρχοντο εὐθύμως, ἐπεδίδοντο δὲ εἰς τὴν μέθην ἀνενοχλήτως, ἀφοῦ καὶ αὐτὴ ἡ ὀλιγάριθμος τουρκικὴ φρουρὰ τῆς νήσου παρεῖχε πᾶσαν ἐλευθερίαν, μόνη δὲ αὐτὴ ἐδικαιοῦτο νὰ σταματήσῃ τὰς παρεκτροπὰς, εἰς τὰς ὁποίας ἐξωλίσθαινον οἱ νέοι τῆς νήσου ὡς ἐκ τῆς μεγάλης χρήσεως τοῦ οἴνου. Ὡς προστεθῇ δὲ ἐνταῦθα, μολονότι παρέλκει τὸ πρᾶγμα, ὅτι καὶ σήμερον οἱ Θάσιοι τὰς ἑορτὰς διέρχονται εὐθύμως καὶ μὲ ἀφθονον οἰνοπνευματοποσίαν ¹.

Β'

Καὶ οἱ Ἑλληνες τῆς Θάσου ἐπανεστάτησαν τῷ 1821 ἐναντίον τῶν Τούρκων. Ἀλλ' ἡ μόνη ἐπαναστατικὴ των πράξις ἦτο ἡ σύλληψις τοῦ ἀγᾶ, τοῦ διοικοῦντος τὴν νῆσον, καὶ ἡ ἀποστολὴ του εἰς τὴν ἀπέναντι μακεδονικὴν παραλίαν χωρὶς νὰ ἐπιφέρουν εἰς αὐτὸν καὶ τὴν παραμικρὰν βλάβην. Ἄλλως δὲ οἱ Θάσιοι συνοίκους Τούρκους ἢ στρατὸν τουρκικὸν εἰς τὴν νῆσόν των διαμένοντα δὲν εἶχον, μὲ τὸν ὅποιον νὰ συνάψουν μάχας ἢ νὰ συγκρουσθοῦν ὅπωςδήποτε.

¹ Cousinery, Voyage dans la Macédoine τόμ. 2 σελ. 104 - 5.

Μ' ὅλα ταῦτα δὲν ἔπαθαν ὀλίγα καθ' ὅλα τὰ ἔτη τῆς ἐπαναστάσεως ὅχι τόσον ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ὅσον ἀπὸ τοὺς ὁμοφύλους των Ἑλλήνας, ὅπως ἔπαθαν ὅχι ὀλίγα καὶ ἄλλοι ἀκόμη νησιῶται τοῦ Αἰγαίου. Διότι κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα τῆς ἀναρχίας καὶ τῆς ἀταξίας, κατὰ τὰ ὅποια ἄλλως ἢ γενναίως ἀγωνιζομένη Ἑλλὰς διωκθήη ἀπὸ χειρὸς ἀσθενεῖς καὶ ἀδεξίας, κατὰ τὰ ὅποια πολιτεύματα πολυαρχικά, προχείρως ἐφαρμοζόμενα, ἐπηύξανον μᾶλλον παρὰ ὀλιγόστευον τὴν διοικητικὴν σύγχυσιν, κατὰ τὰ ἔτη, λέγω, ταῦτα ἢ πειρατεία ὑπερεπλέονασεν. Οἱ Ψαριανοὶ ἰδίως μὲ τὰ καταδρομικά των πλοίαρια, ὅχι μίαν μόνον φορὰν οὐδὲ δύο, ἀλλὰ πολλάκις καὶ ἐπανειλημμένως καθ' ὅλα τὰ ἔτη τῆς ἐπαναστάσεως ἐληλάτησαν τὰ παράλια τοῦ Θερμαϊκοῦ, τῆς Χαλκιδικῆς, τῆς Μακεδονίας ἐν γένει καὶ τῆς Θράκης μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ δὲν ἐλησμονήσαν βέβαια καὶ τὴν Θάσον κατὰ τὰς ἐπιδρομάς των ταύτας, ὅπως δὲν ἐλησμονήσαν καὶ τὰς ἄλλας νήσους, τὰς μὴ ἐξοικειωμένας μὲ τὴν χρῆσιν τῶν ὅπλων.

Καὶ οἱ Θάσιοι ἦσαν πολὺ ὀκνηροὶ καὶ πολὺ ἄτολμοι, ὥστε νὰ ὑπερασπίσουν ἑαυτοὺς καὶ νὰ ζήσουν, ὅπως ἔζησαν τότε ὅλοι ὅσοι ἔλαβον ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα, οἱ ὅποιοι ἀπεζημιώνοντο δι' ὅσα τοὺς ἤρπαζον οἱ ἄλλοι μὲ τὴν ἀρπαγὴν τῶν πραγμάτων τῶν ἐχθρῶν των, καὶ ποτε δέ, ἂν παρουσιάζετο εὐκαιρία, καὶ μὲ τὴν ἀρπαγὴν τῶν πραγμάτων τῶν φίλων των¹. Διότι δὲν πρέπει νὰ ἀποκρύπτωμεν τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων. Ἡ κατάστασις ἦτο τότε τοιαύτη.

Εἰς μίαν δὲ ἀπὸ τὰς πολλάς των ἐπιδρομὰς οἱ Ψαριανοὶ ἀπεβίβασαν 800 Ρουμελιώτας κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1823—καὶ ἐκυρίευσαν 8 πλοῖα τουρκικὰ μαζὶ μὲ τὸ ἐξ ἐλαίου φορτίον των. Οἱ Ρουμελιῶται ἐληλάτησαν τὰ χωρία καὶ περιύβρισαν τὰ ἀγνὰ καὶ πατριαρχικὰ ἤθη τῆς νήσου.

¹ Perrot, Mémoire σελ. 63.

Ἐπέφεραν ἄλλως πολὺ οἱ Θάσιοι καὶ διότι κατ' ἀνάγκην διέκοψαν τὴν ἐπικοινωνίαν των μὲ τὴν Καβάλλαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἰσῆγον πολλὰ ἐμπορεύματα. εἰς τὴν νῆσόν των, ἐξῆγον δὲ εἰς αὐτὴν τὰ ἰδικά των, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὅμως κυρίως ἐτροφοδοτοῦντο κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀφοῦ τὰ ὀλίγα σιτηρὰ τῆς νήσου των—διὰ νὰ ἀναφέρωμεν ἐδῶ μόνον τὰ σιτηρὰ—δὲν ἐπάρκουν νὰ τοὺς θρέψουν.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους οἱ Θάσιοι ἐταλαιπωρήθησαν πολὺ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, ἣ ὁποία ἄλλως κατεπνίγη πολὺ ταχέως καὶ εἰς τὴν Χαλκιδικὴν καὶ εἰς τὴν ἄλλην Μακεδονίαν.

ΠΕΡΙΦΡΑΞΕΙΣ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

ΣΑΡΗΜΠΑΛΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΠΟΤΟΣ ΘΑΣΟΥ
ΤΗΛ.: 25930 31 141 - ΚΙΝ.: 6973 973330

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ

ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΜΕΝΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ
ΣΕ ΤΙΜΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ!!!

ΘΑ ΤΑ ΒΡΕΙΤΕ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ
ΜΑΣ ΣΤΟ ΠΡΑΤΗΡΙΟ ΥΓΡΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ

THASSOS OIL

50 χλμ. ΠΟΤΟΣ - ΑΣΤΡΙΣ
ΤΗΛ. 25930 52071
ΚΙΝ. 6944 715369